„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од с ме врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Георгијевића на главној пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 101. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 1. ЈУЛА 1892. ГОДИНА XXVII.

ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ГЛАВНИ УРЕДНИК: СТЕВАН ЈОВИЋ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Молимо да се претплата за **трећу** четврт ове године потписаној администрацији чим пре пошаље, да не би било прекидања у шиљању листа, јер смо закључили, да се лист никоме не шаље, који се није претплатио.

Позивамо уједно наше штоване једномишљенике, који не држе наш лист, да га претплатом потпомоћи изволе. Ово је чисто народни орган, који треба сваки искрени родољуб да потпомогне.

Цена је тачно обележена на челу листа.

Администрација „Заставе“.

РУМУНСКИ МЕМОРАНДУМ.

III.

У погледу закона о изборима за сабор, веле Румуни: да су творци овога закона, полазили са истог становишта као и творци закона од године 1790.—1791., само је једина та разлика, што се ишло за тим: да се уметним средствима уздржи хегемонија Мађара над осталима народима и после докинућа феудализма. То је доказано тиме што су установе тога закона друге за Румуне, а друге за оне пределе где станују Мађари, па и тиме што у њему постоје одредбе, које, као бајаги, изједначују бивше господаре са њиховим бившим поданицима, јер и овима потоњима даје се право избора но уз становити census. У истини пак сељаци то право немају, јер је census тако висок да, обзиром на рђав квалитет земље, има врло мало њих, који плаћају толику порезу колика се захтева да ко може имати право гласа. У ужој Угарској, где је земља плоднија, одмерен је census по четврт сесије а у Ердељу је девет пута већи, дакле тако висок, да је јасна тенденција закона: да онемогући народу у Ердељу право избора, а при томе ипак хоће привидно да одржи мишљење канда је створена равноправност услед докинућа роботе.

Према томе дакле није чудо што у Ердељу има општина са 2—3000 становника, у којима, услед високог census-а, нема ни једнога изборника, јер велика већина сељака плаћа порез од 4—7 фор. а. вр. а врло их је мало који плаћају 8 ф. и више. И тако је равноправност, која је створена законом о укинућу роботе, изиграна законом о изборима за сабор, што се противи простоме праву и основној мисли демократски уређене државе, пошто се тиме већини поседника земље одузимље могућност да и она уплививише на развитак јавних послова.

Но највише шкоди Румунима у Ердељу она установа изборнога закона, којом се подељује у варошима право избора свима занатлијама и ако немају иметка, па онда и у варошима и у селским општинама свима племићима и слободњацима, без обзира на то, да ли плаћају порез или не — а то значи у пракси то: да Мађари скоро сви имају опште право гласа, а Румуни то право немају, те тако мањина мајоризира велику већину.

Према томе би дакле Румуни могли и у најмирољубивијим приликама да протуре у сабор једва 10—12 посланика, што је велика неправда обзиром на то, да они сачињавају три четврти становништва земље, а у томе размеру суделују и у подмиривању свих јавних терета — па би било неспојиво са захтевима људског поноса, кад би се они упуштали у изборну борбу на основу тако не праведног закона.

Уз то долази још и не праведно заокружење изборних срезова. Управо смешно је видети како је румунски изборник приморан да путује дан, два, да може приспети на биралиште.

У Ердељу живе од прилике 200,000 Мађара, који су расејани међу 1,500.000 Румуна; но законодавци су се постарали да удесе заокружење изборних срезова тако, да та незнатна мањина има већину бирачких гласова, јер у жупанијама, где живе Мађари (па имаду опште право гласа), они имају на хиљаде гласова, а Румуни једва их имају неколицину.

Опште је познато да изван мађарских предела има у жупанијама, које броје 90 до 290.000 душа једва 2—6000 изборника, дочим таквих има 1800—2000 у варошима, које немају веће становништво од 3500—29.000 душа.

Преко 60.000 изборника врше своје изборно право на основу тога што су племићи или на основу права, која су подељена слободним Мађарима — дочим је број оних, који врше изборно право на основу census-а, једва 15—20.000. А како доказују горе наведена дата, долази на оне жупаније, у којима живе Румуни, један посланик на 50—60.000 становника дочим у мађарским пределима долази такав већ на 4—5000 душа.

Меморандум спомиње даље средства која се употребљују приликом избора да се бирачи корумпирају као што су: куповање гласова и чашћење јелом и пићем, при чем играју прву улогу политички чиновници, те је већ и тако далеко дошло да поштен бирач није сигуран свога живота те да избори личе грађанском рату.

Према томе дакле и држећи да је за њих недостојно упуштати се у изборну борбу буџом и секиром, што би могло имати недогледних последица, јер је нападача мало а нападнутих врло много, повукли су се Румуни у пасивитет и остаће у истоме тако дуго док се не створи праведни изборни закон.

Обраћајући се Њег. Вел. за помоћ, веле Румуни, да је доста жалосно да на државном сабору нису никако заступљени 3 милиона Румуна и да су кроз 25 година сви закони створени без суделовања тога политичког фактора са потпуним омаловажењем његових интереса и интереса монархије па додају: да су дужни успомени својих дедова да не помажу консолидовању државе, која иде за тим да онемогући народносни развитак Румуна у Ердељу и Угарској.

Меморандум прелази онда на закон о равноправности народности, но пошто смо о томе говорили, у уводном чланку „Румуни“ у бр. 59. нашега листа, није потреба да наводимо оно што меморандум вели о појединим §§. тога закона. Ми ћемо се само ограничити на то да донесемо поједине рефлексије.

Меморандум вели у том погледу одма у почетку ово:

„Румуни су се од увек борили за одржање свога народног индивидуалитета. У најтежим приликама они су сачували свој језик и своје обичаје, па и ако се чинило све да их се разнароди, нису се они претопили у који други народ. Према томе дакле, за њих нема ништа веће вредности од њиховог права на неспречени, слободни развитак њихове народности и културе, па одлучно захтевају, да се неокрњен очува принцип законите заштите њихова опстанка и њиховог развитка.

Па био ко му драго, ко ће им дати ту законити гаранцију, биће сигуран, да ће моћи расположити са њиховим животом и имањем, те ће задобити њихову потпуну љубав и приврженост.

Но ко пажљиво промотри установе закона о равноправности народности, тај ће се одмах уверити, да накана тога закона није била та: да се осигура опстанак и слободни културни развитак народа, који сачињавају угарску државу, а нарочито Румуна, него обратно ишло се за тим да се, игнорисањем народних индивидуалитета, све народности скалупе у једно једино народно тело мађарско па да се тако створи законити основ унификације мађарскога народа.

Па пошто је законодавно тело земље пошло са тога погрешног становишта, са свим је наравно, да тај закон, осим натписа, ништа у себи не садржава што би одговарало дивној идеји равноправности. И на основу тога, разумљива је чињеница: да поједине установе закона, без икакве оправданости стоје у опреци са оном идејом те иду за тим да остале идиоме (језике) отаџбине искључе из јавнога државнога живота па да осигурају мађарском језику искључиво господство под видом државног језика.

То осигурање искључивог господства једнога језика у једној полиглотној (разно-народној) држави, као што је Угарска, не да се узаконити односно легитимисати ни са становишта легитимних народних аспирација, ни са становишта које је изрекла народносна комисија, приликом стварања тога закона, а ни са становишта уједностручења послова државне управе. Зак. чл. XLIV. од г. 1868. јасно вели: да све што живе у Угарској, били то Румуни, Немци, Словени и т. д., јесте само део јединственог, нераздељивог народа мађарског — па је због тога по све разумљиво, ако ми тај пасус сматрамо као отворени атентат (напад) на наш народни живот и

ЛИСТАК.

ВЕЛИЧАНСТВЕНА ЗАБРАНА.

„Седи Петре“, рече старица младоме, поноситоме дубровачком властелину, који је стајао пред њоме, као тврда стена и укоченим погледом гледао у мали ножић, златом и сребром извезен, те му га је мало пре пружила старица. „Седи, и послушај ме, да ти целу ствар испричам, јер и онако ти мораш све знати. Сутра ступаш први пут, по праву, које сваки дубровачки властелин ужива, у велико веће — а ти у то веће нећеш, ти несмеш ступити дотле, сине мој, док ми се не закунеш, да ћеш увек на томе радити, да наша славна република забрани трговину с робовима“.

— Шта говориш мајко, пресече је млади властеличић и седе до ње; зар ја, син Николе Градића, ја потомак славних Бодинових војвода, да се закунем е ћу радити за добро робова, а кажеш а сузама на очима ми причаш, да је моја сестра погинула од овог ножа из руке — једног роба? Не, не . . . ја сам Градић, ја морам тражити освету!

— Лакше, лакше сине мој! Истина је, твоја сестра а моја миљеница, моја ћерка Даница, погинула је од овог ножа (и старица обрише марамом сузне очи). Покојни отац хтео је, да се уда за сина нашега поклисара у Лондону . . . а она? Хе, младост! младост! Она се заљубила у другога, у онога, но ти то и тако знадеш, шпанског витеза Дон Педра и хтела је да бега. Једне ноћи, баш на неколико дана пре него ће јој доћи сватови недрагог ђувегије, договори се она са шпанским витезом, да бежи на галију . . . . Каже, што је наумила нашему робу Станку и он пристане, да је кришом одведе из очине куће. Али јао! Тек што је из куће изведе јурну јој овај ножић у млађане груди“.

— „Ко? Станко? Зар баш он . . . ? Мајко! Али ти ми о томе ниси ништа писала!“

— Нисам! Била је очева жеља, да док се учиш у Падови, да ти само јавим, е је Даница умрла — и ништа више. Али твој отац, два месеца после, на самрти, заклео ме, да ти после морам све казати, и то баш сада, кад ћеш у велико веће — да и ти, сине мој, твојим срцем и разбором порадиш на срећи и користи увек славнога нам Дубровника града. Не, нисам ти писала, али ти сада кажем. Твоја сестра није умрла, она је убијена. Убио је роб Станко а ето тијем ножем. И тај нож тражи, да са њега спереш крв сестре твоје — али пази, он је давно, давно окрвављен крвљу још једне невине жене! Дух твога оца тражи освету. Је ли сине, је ли Петре Градићу, ти мораш да га осветиш?

— И осветићу се, мајко, живога ми Бога! — Плану млади властелин, и подиже у вис стиснуту песницу.

— Да, да право кажеш. Ти мораш, да се осветиш — али онако, како захтева твој отац.

— Да нађем, да убијем роба!

— Не, Да радиш целог твог века на ослобођавању робова!

— Мајко?

— Јест, сине! Зар баш треба, да је увек зверска освета, зар она не може, да буде и пуна великодушја, пуна хришћанске љубави? А на послетку сине, не питај за то. Тек ти мораш да се осветиш — али онако — како је отац на смрти наредио.

— Али отац је ваљда онда био болан, ваљда је бунцао . . . . ?

— Не, није. Он је сасвим право говорио. Чуј само. Сутра дан, када испред кутњег прага нађемо мртву, хладну Даницу, обливену невином крвљу а у грудма јој тај ножић, одмах, упрепашћени и пренеражени дозвасмо, вичући у све гласе, оца и Станка. Отац је долетео а Станку ни трага, ни гласа. Отац је, велим, долетео и спазивши овај ножић, сав задрхће, удари се шаком по челу и зајаукне: „Он је убио!“ — „Ко? ко?“ сви га питасмо. „Он, Станко!“ и поклекнув да пољуби старачким уснама студену главу своје ћерке а твоје сестре, као изван себе бунцаше ове речи: „дај ми само тај ножић господару, за успомену!“

После сам те речи разумела. Разумела сам за што је отац помислио одмах на Станка — јер три-четири дана после — прими он од Станка од некуд из Херцеговине, где је пребегао, ово писмо“.

И старица дрхћућом руком пружи Петру малено, изгужвано и прљаво писамце. „Читај само!“

Петар раствори писмо и прочита: „Господару! Не тражи убицу, јер убица сам ја. Жалим, што сам за твој грех убио невину девојку, али ја сам тражио освету над тобом и да ти се што жешће осветим нисам гледао врсту жртве већ сам настојао, како ћу да те боље погодим у то твоје зверско срце. Даница ти је била најмилија на овоме свету. Убио сам њу Сећаш ли се господару, пре петнаест година, ја сам био још малено дете, кад је моја бедна мати доведена у твоје беле дворе? Турци нам оца убише, кућу попалише а мене и моју мајку продадоше твојим трговцима, дочим ми једну сестру одведоше у пашин харем. Лепа је била, господару, моја мати а по њеној лепоти суди и о лепоти моје сестре. Кад си мајку купио за ропкињу, сећаш ли се, како ти је радила и у свему била послушна, та она је била тако добра!! Сећаш ли се, како би свакога дана о сутону, после тешког дневног рада, отишла у крајњи ћошак баште и клекла па се Богу молила . . . а сузе јој натапале лепо лице! Ти си се, господаре, на то љутио, често си је псовао и ружио! Но разумем — моја се мати молила по православном обичају — а теби је наша вера — мрска вера . . . . Али никад ниси помислио, да се она жена, твоја ропкиња а моја мати, моли Богу за своју ћерку, да је Турци не обљубе, да је у турску веру не обрате. Не, на то ниси помишљао, јер да си, ох, то твоје срце умекшало би се при онаким бедама тужне мајке! Сећаш се господаре, када те је једног дана молила, да би мене, кад порастем, пустио на слободу, да тражим сестру, да се светим Турчину и да панем за крст, за народ свој као и отац мој?! А ти, горди властелине? Ти си ћушио моју мајку по образу! И она ћушка остала је дубоко зарезана у мојем срцу и заклех се на — освету! Сећаш ли се после кратког времена, кад си се шетао баштом а моја мати, несретница, не спазивши те, нехотице стала ти ногом на жуљ од твоје ноге? Врисну она од ужаса, а ти плану од љутине па извади мали, лепи ножић и удари моју мајку посред срца жива! „Јао“ она викну и сруши се. Ја сам се, као дете, сиграо у ћошку и на вриску моје мајке долетех, кад авај, она издише! Падох ничице на њено тело, пољубим јој усне . . . . а она једва ми дореч е: „Стан-

на онај осталих наших сагрђана који нису мађарске народности.“

Меморандум изводи даље како се румунски језик потискује и у управи и код судова, како се Румуни не намештају за чиновнике у оном размерју, које би их ишло према њиховој бројној снази — па закључује:

„Ако Румун, позивом на право, које је имао пре инаугурисања дуализма и које му је гарантовано и у самом закону о равноправности народности, поднесе који спис или коју молбу којему суду или којој другој јавној власти у свом матерњем језику — враћају му ту молбу са позивом да ју поднесе у мађарском језику. Па ако против те одлуке поднесе призив, тај призив се одбија или ако се призивателу даде за право, неће нико да осуди дотичног чиновника, који је не праведно заповетао, да плати трошкове који су настали услед тога његовог обесног поступка. А потужиш ли се код министра, тај ће одговорити да то не спада у његову компетенцију!“

Меморандум управо пребацује влади да она хотимице потпомаже своје чиновнике да не врше закон, што доказује и околност, да је она од сабора захтевала и добила дозволу да може снагу закона обуставити простом министарском наредбом (види зак. чл. XXIX. од год. 1868. §. 2, 6.—9.) па је на томе саборском закључку основао министар правде своју наредбу бр. 949. од г. 1888.

„Румун дакле не може да изравно општи са чиновницима који су плаћени од његовог крвавог зноја него мора да тражи тумаче и преводитеље па га дакле правосуђе много више стоји трошка него Мађара, којему се дају све могуће олакшице и којега свако милује.“

Меморандум прелази онда на закон о муниципијама — но о томе у идућем чланку.

ЦРКВЕНО-ПОЛИТИЧКА ДЕБАТА У УГАРСКОМ САБОРУ.

Како смо већ споменули у прошлом броју, водила се ових дана жива дебата у горњем дому угарског сабора о §. 12. зак. чл. LIII. од г. 1868., који установљује поступак, у којој вери се имаду васпитати деца која су рођена у мешовитим браковима.

За ову дебату није било баш никаква повода јер је на дневном реду била расправа о државном прорачуну, но ту згоду употребио је кнез-примас Васари да разјасни становиште које заузимље угарски римо-католички епископат у тој ствари.

Кнез примас држао је дуги говор, који ради његове опширности не можемо у целости саопштити а језгро тога говора је било то: да он захтева, нека државна власт изјави, да речени §. 12. није обвезне него само саветујуће природе.

Он би т. ј. хтео да не мора бити тако, како закон прописује: да се мушка деца имају васпитати у вери очевој а женска у вери материној него да се остави родитељима на вољу да своју децу васпитају у оној вери, за коју се они сами одлуче, те би се тиме потпуно осигурао мир у породици.

На овај говор, који су римо-католички магнати пропратили бурним одобравањем, устао је протестантски епископ Гавра Пап и рекао је између осталога ово:

„Његг. је Еминенција кнез-примас мишљења да ће се конфесионални мир одржати променом или другим тумачењем §. 12. зак. чл. LIII: 1868., онако како то он захтева, но то би било управо укинуће тога закона. Ја сам баш противнога мишљења, т. ј. да ће се конфесионални мир моћи одржати само тако, ако тај закон остане и не буде се тумачио друкчије него је написан.

Кнез-примас нагласио је, да је зак. чл. LIII. од г. 1868. порушио мир међу конфесијама. Мене је историја Угарске противно научила т. ј. да су немири постојали међу конфесијама и пре тога закона. Они постадоше, јер су људи хтели бити мудрији од самога Бога па нису хтели у својој светској мудрости да трпе конфесије, где их Бог трпи у његовој небеској мудрости. Томе се има приписати, што је одмах при почетку реформације, створен закон: „Lutherani comburantur‘, који је крив свима размирицама и целој дуготрајној борби међу конфесијама, која борба никако није била од користи отаџбини. Томе закону имаде се захвалити што је настала била она тужна епока потлачивања, кад су појединци протеривани са својих огњишта и одузимања су им сва права, што су имали друкчије верско осведочење него тадањи власници.

Патенат цара Јосифа уклонио је притисак, који је трајао неколико векова, па је на место закона ступио чин милости. Но, они, који су били на то упућени, нису могли бити задовољни.

Закон од године 1790.—1791. поставио је опет права осталих конфесија на законити основ. У њему се изрекло: да ако је отац протестанат може се син васпитати у вери очевој, дочим ако је отац римо-католик мора син следовати вери очевој. С овом установом било је скопчано то, да се право благосиљати мешовите бракове, уступило ли једној конфесији па је један од великодостојника те конфесије — иначе врло заслужан човек — казао: да се мешовити бракови могу склопити само онда, ако се не католички члан брачнога пара обеже: да ће се сва деца васпитати у католичкој вери. Тиме је дакле протестантима одузето и оно незнатно право, које им је поделио горе наглашени закон, те је протестантском свештенству онемогућено право копулације. Тај закон који је установио реципроцитет (једнако право за једну и другу странку) није никада изведен. Ми се сви добро сећамо времена реверзалија (писмена обеза да ће се деца крстити у католичкој вери), које су довеле до пасивног отпора, а тај отпор имао је за последицу да су реверзалије проглашене за необавезне.

§. 12. закона од г. 1868. завршио је ту борбу. Признало се сваком члану брачнога пара право на своје дете, и да не може бити брака, где би један члан имао сво право а други никакво. Управо тиме, што се свакој брачној половини признало њезино право, хтело се осигурати мир у породици.

Његг. Еминенција није препоручила као modus vivendi промену закона, него је она препоручила тумачење, према којем закон не би имао заповедајућу него само саветујућу снагу, те би се дакле дошло до тога, да би, његово одржавање или не одржавање, зависило од слободне воље родитеља. Ја ћу на то да приметим, као што је то већ казао г. министар просвете, да је закон са свим јасан. Овде значи индикатив „следује“ управо толико као „мора следовати.“ Кад би закон ту дозволео празнину, морало би да стоји: може следовати, као што је то било у закону од г. 1790.—1791. Та установа не да се друкчије тумачити а постаје још јаснијом кад се прочита идући став, где се вели, да је за идуће сваки реверз необавезатан, те је тиме јасно доказана воља законарства да је свако дужан строго држати се овога закона. Антоније Зичи питао је јуче, кад закон не треба никаква тумачења, зашто га је онда тумачио министар просвете и одредио казне за не вршење истога.

Ја држим да је тиме министар учинио само своју дужност, јер је закон створен због тога да се врши а влада је дужна пазити да се у збиљи врши.

У дебати тврдило се и то, да закон од г. 1868. нема етичног основа, јер, противећи се природном праву, ограничава право родитеља на слободно расположење са својом децом. Но човечја слобода мора бити увек ограничена (?) пошто ју сам Бог ограничава. У осталом не ради се овде о слободном расположењу родитеља, јер би то право, да нема закона, припало свештеницима разних конфесија (?) те би тек онда мир у породици био нарушен. Какво се оружје при том употребљује, знамо сви из ступаца „Magyar Allam-a‘ и из црквених скупштина. Па ја славим кнеза-примаса што је он у својој узвишености осудио тамо употребљене изразе. Тамо се називају следбеници других вероисповести „жртве ђавола и пакла“ па се вели, да је издавање матрикула пут у пакао. Ми не *можемо да се боримо истим* оружјем пошто ми поштујемо верско осведочење наших сагрђана.

Кад би се изрекло, да је овај закон lex imperfecta, те да његово вршење зависи од слободне воље родитеља, онда би ми породицу ставили у опасност да у њезину светињу провале свештеници разних конфесија да тамо воде рат један против другог и онда би мир породице био нарушен Тај мир може се само осигурати ако се одржи у снази овај закон, који никако не ограничава вољу родитеља, јер ако која од брачних половина држи, да је вера друге половине боља и спасоноснија, може у ту веру преступити, па ће онда бити једноличност у васпитању деце. Но сасвим је извесно да би слободна воља била ограничена тиме: што би свештеници разних конфесија провалили у светињу породице. Борба је не једнака и обично није победа на оној страни где је већа морална снага, него је победа обично на оној страни где је већа безобзирност и већа несношљивост. Породични мир не ставља у опасност васпитање деце, јер је тај мир доспео у опасност већ онда, чим је склопљен мешовити брак. Не може се говорити о државној свемоћи, кад у конфесионалним питањима држава одлучује.“

Говорник каже даље: да кад би се препустило конфесијама, да оне своје прилике саме удесе, да то никада неби било. Он апелује на родољубље и вели: да, и ако се Мађари моле Богу код разних олтара, треба да се сви нађу у једној заједници пред олтаром отаџбине. Упућује на пример Пољске, која је пропала због раздора и позива на слогу. Он каже да он неће таке државе која има пред очима само корист једне конфесије а права других конфесија баца под ноге. Он неће не религиозну државу. Не прихваћа дакле предлог кнеза-примаса.

(Наставиће се.)

Нови Сад, 30. јуна.

„Obzor‘ у броју 155. доноси на челу листа ово:

„Закон од 28. јануара 1881. о устројству градски општина у краљевинама Хрватској и Славонији, одређује за случај разпуста градског заступства следеће:

§. 45. Земаљској влади припада право разпустити с важних разлога градско заступство, но у том ће случају **најдаље за осам дана** по разпусту заступства разписати нове изборе, који се морају за четири недеље по разпису обавити.

Заступство главног града краљевине Хрватске, Славоније и Далмације, Загреба, разпуштено је **20. јуна,** а данас имамо 9. јули. Од разпуста градског заступства до данас прошло је дакле **19 дана**, а избори нису још разписани.

Живимо ли у уставној држави, где се мора сваки закону покоравати? А зашто се неврше прописи закона од 28. јануара 1881. и зашто нису избори разписани?

Гроф Куен-Хедервари, кад је сео на столицу бана Јелачића, прогласио је, да му је као бану девиза: закон, рад и ред. Како се под његовим бановањем закон штује, ево опет доказа у том, што избори за градско заступство нису разписани.

Ако нисмо у изнимном стању, морала би се употребити сва уставна средства, да се бивши ђурски велики жупан присили, да врши закон, кога је крунени краљ санкционирао.“

Ми држимо да ови редови доказују јасно како се под владом грофа Куен-Хедерварија поштује светост закона!

ко, освети ме!“ Ти то ниси чуо, ти си заповедио — да моју мајку као живину баце у море и дођоше људи, да је одвуку, а ја, дете, клекох преда те, обухватим ти колена и замолим: „господару, дај ми само тај ножић за успомену!“

„Држ га, скоте!“ Рече у љутини.

А ја га узмем. Прошло је много времена од тада, пуних тринаест година. Тринаест година сам гледао Даницу, како расте, како, као бели љиљан, цвати . . . и увек сам помишљао, да ће она бити — моја жртва. Жао ми је, ал требало је да буде тако. Нож, којим си убио моју мајку, враћам ти га. Нашао сам га у грудима моје мајке а ти га извади из груди твоје ћерке. Тако је, господаре — роб се осветио и овај роб, сад иде да се освети оскрнитељу његове сестре, иде да се бори некрстом „гнушајући се властеле слободнога града Дубровника, која под барјаком слободе, несретну рају купује за неколико дуката, да је мучи и убија, као просте живине. Ја сам осветио мајку — испунио сам своју дужност.

Станко.

Петар, прочитавши писмо, врати га опет мајци. У лицу бејаше блед, као бледа смрт. Мртви зној облио му оно широко, али суморно чело, слабим гласом упитаће мајку: „А отац?“

— Отац се разболео! С дана у дан бивао је слабији, док се не приближи задња хора. Зовне ме и каже ми, да је роб осветио мајку — а ти да несмеш осветити сестру.

— За што?“ Упита он јетко.

— За то, јер ко зна је ли опет Станко осветио његову сестру а у томе, рече отац, да си на веке проклет ако га спречиш. Још је нешто казао . . . .

„Што?“ — „Маријо, само онда, кад Петру буде 26 година и дорасте да иде у државно веће саопшти му целу ствар. Што је било, било. Ако он држи да мора осветити сестру, зар није морао осветити и Станко своју мајку? Ако је његова сестра била невина, зар није и Станкова мати?“

— Али ја сам властелин!

— Човек си пре свега — а и Станко је човек, то не заборави, сине! Дакле отац рече: „Овај ножић нема више шта да тражи. Предај га Петру, да га баци у дубине морске. Све је свршено, само једно још није. У писму, жено, роб, који је за осветом пламтео и данас пламти у томе писму, он неваспитан, он дивљи, он прости неотесаник довикује староме сенатору дубровачке републике: „да се гнуша властеле слободнога града Дубровника, која под барјаком слободе несретну турску рају купује за неколико дуката, да је мучи и убија као просте живине!“ Разумеш ти то жено? Роб има право! Тако је. У место да помогнемо, ми убијамо браћу. То је оправдани прекор достављен једноме сенатору, да он скине ову љагу са барјака дубровачке републике. Ја не могу — али мој син мора!! Реци му да мора, или да је проклет, на увек проклет! Он ће тражити освету, да би ја могао освећен мирно у гробу спавати. Нека ме освети — али овако, да ову љагу са дубровачког барјака спере. Иначе проклет, на веки проклет био!!

II.

27. јануара 1416. год. сакупише се већници дубровачке републике у дворани великога већа, да већају о једном важном предлогу, о предлогу Петра Градића, који тражи, да би дубровачка република укинула трговину с робљем, па ма оно било на којој му страни света: на Балкану, или у Африци или у Индији, где само дубровачки трговац допире.

Сјајан је, диван, величанствен говор изрекао Петар Градић у обрану свога предлога и освојио срца све властеле, тако, да је ова истог дана 27. јануара 1416. године донела једногласно овај закључак, који овде преводимо и преносимо из талијанског оригинала, који се и данас налази у архиви дубровачке републике, а који гласи:

„. . . Што се тиче оне срамотне и гадне и против сваког човекољубља трговине, која удара велики жиг срамоте на наш град, да се човек, створен по слици и прилици божјој, продаје у трговини, као што се живине продају, одлучује и наређује (веће): да од сада ни један грађанин или сељак, који станује у Дубровнику, и сваки други, који се зове Дубровчанин, не може на ни један начин, и под ни једном извином усудити се, да прода или купи роба или ропкињу, нити бити посредник у овој ствари, а да не сме ни дружити се људима, који овом гадном трговином тргују . . . тако исто да ни једна лађа дубровачка не сме укрцати робове и т. д. . . .“

И од овог дана, кад је сенат славне дубровачке републике донео ову наредбу, у Дубровнику не беше више робова.

* * *

Ако сваки роман, приповетка, слика, причица и друга дела ове врсте морају имати извесну тенденцију, за цело да ће нас упитати какав критичар: а где је у овој сличици, из српске прошлости, тенденција?

Да речемо, да смо хтели казати, е се освета не тера увек крвљу — били бисмо неискрени. Да покажемо на другу какову тенденцију, говорили бисмо у ветар . . . ми просто хтедосмо да кажемо и докажемо, како смо ми Срби први подигли глас у обрану робова. Зар и то није вредно? Зар није вредно, да оне безбожнике и бесавеснике, који нас грде е смо тобож варвари, утерамо у лаж успоменама из историје? Или ова величанствена дела отаца наших не заслужују, да нађу данас, за углед нама потомцима бар мало места у подлистку? Српски Дубровник у XV. веку донео је ову величансвену забрану против трговања с робовима онда, кад је ова зверска трговина у велико цватела по целом свету, онда, кад на ову забрану није нико други ни помишљао! Тек године 1807. услед енергичног захтева министра Фокса, а после дивних говора у енглеском парламенту од Кларксона, Вилберфорка и великога Пита, тек тада је Енглеска забранила ову трговину, и ако се коначна забрана донела тек 1834. год. **Оно, што је велика Енглеска учинила 1807. год. мали, српски, Дубровник учинио је 391 годину пре.**

Зар се не можемо или не морамо ми Срби дичити и поносити овим златним доказом, да смо ми први у свету подигли глас против трговине са робовима, оне трговине, против које се и данас у Африци боре прве европске државе? Заиста и можемо и морамо! Поред толиких сјајних примера у српској историји, вечном светлошћу светли и ова величанствена забрана, решена у великом већу мале дубровачке републике 27. јануара 1416. год. а на предлог Петра Градића.

Слава му у Српству и у човечанству!

Мали.

Поглед по свету.

— Очекује се ових дана указ српског регенства којим ће се именовати др. Пачу министром финансије, др. Милан Миловановић начелником министарства спољашних послова, Стојан Протић начелником пореске управе и Таса Миленковић начелником министарства унутрашњих послова. Овај потоњи био је до сада судија и веле, да је најпознатији познавалац полицијске струке у Србији. Било сретно!

— „Pester Lloyd“ у бројевима од суботе и од недеље доноси извод из једне брошире коју је под натписом „Romania, Rusia si intreita aliantia“ (Румунска, Русија и тројни савез) написао румунски сенатор (члан горње куће румунског сабора) Јон Н. Соимеску.

Та брошира врви од погрда против Русије па, наравно, да је врло добро дошла „Pest. Lloydu“, сад, кад је обелодањен меморандум угарских Румуна и изнесено пред свет како Мађари „братски“ поступају према Румунима.

Г. Соимеску кипти од мржње против Русије. Бог зна зашто? Биће да му можда није нешто испало онако, како је он то желео.

Он се позива на „неумрлог Јон-а Хелијада Радулеска, који се кроз 25 година речју и писмом борио против „московитског панславизма“, па је румунски народ пробудио на нови живот. „Идите“ — вели Соимеску — „до споменика овога родољуба па нека вас тај споменик надахне, којег је народ подигао као вечити протест против северног тлачитеља и пазите да једном не сване гроздан дан кад ће ковак да разори узвишену зграду румунске слободе!“

Он прича о тајном уговору од 12. октобра 1808. (између Наполеона I. и Александра I.) где се у чл. IV. уговорило да ће Молдавија и Влашка припасти Русији, даље говори како су Руси „грозно“ харачили у тима земљама г. 1828. и напослетку се тужи како је Горчаков одговорио Јоану Братијану г. 1877. (кад је овај грозио се да ће Румунија устати против Русије, ако ова не зајамчи интегритет Румунске) — „онда ћемо Вас смрвити!“ Тужи се даље како је Русија за захвалност, што јој је Румунска „помогла“ код Плевне, овој „отела“ Бесарабију (а заборавља да је та Бесарабија Русији отета г. 1855. и да је Русија Румунској поклонила Добруџу.)

Уцка Србе против Русије, велећи да они не смеју никада заборавити понижење од г. 1877. и препоручује Румунима да живе у добром пријатељству са Аустро-Угарском — а Румунима у Ердељу и у Угарској саветује да направе мир с Мађарима.

Ми ћемо се можда на ову броширу још осврнути а за сада само велимо, да је слаб изглед да ће га угарски Румуни послушати — јер њихов меморандум не сведочи баш да су они тако олако спремни на измирење — те ћемо само још ово запитати: где би била данас Румунска да ју нису Руси истргли из чељусти бесног Османлије?

СРПСТВО.

Тројединица. „Србобран“ доноси у бр. 50. ову изјаву:

Госп. Паји Пајићу, пароху у Брђани.

Поштовани господине! У 76. броју „Заставе“ од ове године обратили сте се на нашу адресу, да Вам кажемо: како сте дошли до чланства у средишњем одбору српске самосталне странке, те изјависте том приликом и своје негодовање, што у 43. броју „Србобрана“ и то у допису управе српске самосталне странке бјеше Ваше име без Вашег овлашћења исписано, па молите управу српске самосталне странке, да то више не чини и да у „генералштабу“ не тражите мјеста. Поштовани господине! на ту Вашу изјаву у „Застави“ част нам је следеће Вам одговорити:

Карловачки јаван збор српске самосталне странке од 1887. године опуномоћио је својом IV. одлуком средишњи одбор наше странке, да се сам по потреби попунити може. То право употријебила је управа наше странке ове године, те је на основу поменуте одлуке и Вас изабрала за свога члана, што вам је у своје вријеме обзнањено, када сте били позвани на састанак средишњег одбора наше странке, који је био 28. марта ове године. Истина, Ви нијесте на тај састанак дошли, јер баш у то доба бјеше свештеничка исповјест у Петрињи; али Вашим писмом од 15. марта о. г. изјависте, да пристајете на све, што ће се на поменутом састанку средишњег одбора утаначити, те тако бијасте и подписани на проглас средишњег одбора од 28. марта о. г. и против тога подписа до сада нигдје не ремонстрирасте.

Ето како постадосте чланом средишњег одбора наше странке, те на основу тог је могла и управа наше странке у 43. броју „Србобрана“ у своме допису на централну управу српске народне радикалне странке у Н. Саду, међу именима осталијех чланова средишњег одбора наше странке, и Ваше име напоменути. Ми Вас, поштовани господине, у томе допису нијесмо подписали, већ само напоменули, да сте и Ви члан управе наше странке, а то нам слободно бјеше учинити до Ваше изјаве у 96. броју „Заставе“, док не сазнадосмо, да нећете више да будете у „генералштабу“ наше странке.

На завршетку буди Вам још ово од наше стране примјећено: да нико никоме не може забранити у јавности нечије име споменути. Када се име самога Бога смије без његовог овлашћења у јавности споменути а тако се исто чини и са именима царева, краљева и других великих људи, па ваљда је и нама било слободно Ваше име у 43. броју „Србобрана“ без Вашег овлашћења споменути, а Ви сте у поменутом допису управе наше странке само споменути, а не подписати.

У Загребу, 26. јуна 1892.

Уредништво „Србобрана.“

Доносимо ову изјаву, пошто држимо да смо ју баш дужни донети. Прво због тога, што смо донели изјаву г. пароха Пајића, па према начелу audiatur et altera pars треба да се чује и друга страна — а друго: због тога, да докажемо, е је часовита размирица између два братска гласила „Србобрана“ и „Заставе“ на основу међусобних изјашњења потпуно изглађена, те ће унапред оба та братска гласила споразумно цео свој рад концентрисати у најинтензивнијем раду, за срећу и напредак народа српског.

У идућу недељу наставићемо наше чланке „Биланса“, где ћемо извести наше мишљење шта треба чинити: да се постигне још бољи успех у раду српске самосталне странке, него што је то до сада могло бити, а тиме, разуме се, и српске народне радикалне странке у Угарској.

— „Србобран“ у сваком броју доноси изјаве свештеничких зборова у Троједници у којима се енергично протестује против увреда које онако циничним начином наноси Српству орган др. Анте Старчевића „Hrvatska“. Ми се радујемо овој будној свести нашега тамошњег свештенства.

ДОПИСИ.

Панчево, јуна. (И опет неколико речи о др. (Ђ) Љуби Ненадовићу и најновијој му изјави.) Дакле др Љуба Ненадовић триумфира, а како да не, та ено погледајте 69. број „Браника“ па ћете се уверити, колики је број тај наш вајни текелијанац „једномишљеника“ у моментаној нужди исфабрицирао О квантитету могао се сваки читалац уверити, а нама нека је дозвољено, да додирнемо и ону другу страну која се зове квалитет. Две трећине од тих потписаних, незнају просто шта треба да значе те поверенице, и незнају шта је управо програм једног и другог листа „Заставе“ и „Браника“; да се опет нађе на пример др. Светислав Касапиновић нападнут у „Бранику“ е дао би главу, ако ти исти неби неповерење потписали „Бранику, а повереницу уредништву „Заставе.“ Па зар немају ти људи онда довољно „сопственог уверења“ и „политичне свести?“ Зар није ово начелна борба? Бадава, др. Љуби мора се признати, да је вешт човек. Та није то лако, заићи у два табора, па скупити онако ђутуре онакав „импозантан“ број па све самих чистих и овејаних „једномишљеника.“ Е, ако ово није смешно, онда незнам шта је. Ту вам има „конзервативаца“, „либерала“, из старе Милетићеве школе, а има доста и „нотабилитетлија“, а понајвише безазлених ратара. И сад би волео знати, каквог је начела др. Љуба, као духовни отац тих „силних“ потписника? Какво је то опет питање. Зар није он „либерал“ од најчистије крви? Зар се не сећате како је пре неку годину поздравио великог жупана Александра пл. Николића, баш у име „либералне“ странке, али не др. Политове, него Тисине? (бившег министра-председника мађарске владе.) Та није прошао ни један „банкет“ „либералне“, пређе Тисине, а сад Сапаријеве странке, на ком неби водио др. Љуба Ненадовић главну реч, учвршћујући своје „једномишљенике“ о начелу „либералном“. Српски народ врло добро зна, да му је Тиса као министар-председник био врло „одан“ и „искрен“ пријатељ, јер ено наименован је по предлогу његовом „љубимац“ народа српског покојни Герман Анђелић за патријарха српског. Садањи министар-председник Сапари израдио је опет, да је народ српски добио другог Германа у лицу „браниковачког“ патрона газда Георгија. Па зар ово није најчистији либерализам? Па кад је др. Љуба био веран приврженик Тисин, а сад Сапаријевог режима, може ли ко онда да посумња, да он није прави „либерал?“ Баш смо ми неправедни. Др. Љуба се бори толико година за „либерално“ начело (владине странке) а ми велимо да није „либерал.“ Е али тако је то, немож ти „фукари“ угодити. Др. Полите, честитамо, најсрдачније честитамо. Наш др. Светислав, није хтео Ђурковића, Вацког и осталу тевабију у свој табор да прими, а ви примате и поносите се са др. Љубом Ненадовићем рођеним политичним братом Ђурковића. И ви још имате образа, да осуђујете др. Светислава, односно кикиндски програм!? Е баш сте прави цинцарин. Толико о моралној добити др. Полита и о „либерализму“ др. Љубе; а сад да расчистимо и неке друге ствари. Има на изјави др. Љубе и неколико овдашњих трговаца и такозваних или боље и коректније речено силом прозваних „велетржаца“, „обртника“ и „поседника“ за које се зна, да су то људи стални приврженици др. Светислава Касапиновића, е па чудо нам је откуд Савла међу апостолима?! Јели то какво чудо, кад се зна да се наша „интелигенција“ сваки час чаури, и код тог честог чаурења никад свиле, остају саме бубе. Ево само у неколико доказа како се изнуђавали потписи. Код једног од потписаних употребио је др. Љуба ово: Пошто је тамо млого пута лечио, то је отишао истоме и рекао му, да су га „невино напали“ у „Застави“ и хоће просто да се брани, те га моли, да му потпише „одбрану“; овај пријатељ неимајући ни појма о целој ствари, а уверивши се, да му др. Љуба као лекар врло савесно у кућу долази, потпише му изјаву и незнајући, нити тражећи разјашњења о садржини саме ствари. Другима је опет говорио, зар незнате да сам ја ваш кућевни лекар? и т. д. Треће је уверавао да ће исту изјаву потписати и др. Светислав Касапиновић и Каменко Јовановић, и тако је то ишло од првог до последњег потписа. Онај број трговаца „велетржаца“ „цвет“ његових „једномишљеника“, кад су из уста др. Љубе чули, да ће воће овдашњих „нотабилитетлија“ изјаву потписати, падоше ничице и махом потписаше изјаву. Међутим, кад је изјава без ових потписа изишла, онемише од чуда ови „велетржци“ а било их је који су у гњеву свом узвикнули: „Е да сам ја знао да ће то тако испасти, не би за цело потписао. У осталом нека ми дође још једаред.“ Је ли вам ово доста г. др. Љубо? Е хајд нека је за сад доста и с наше стране. Но међутим ако вам се прохте, стојимо на услузи. Изволите само наставити. Оваким начином без сумње долазе и оне остале поверенице Политових „једномишљеника“. На част му. И сад сасвим озбиљно тврдим, да др. Љуба нема овде ни три човека, који шњиме из уверења држе, односно које он може међу своје једномишљенике бројати, а то је зато, што је др. Љуба промонциран владин мамелук, са програмом владиним „либералним“ на челу.

Миљко Мркоњић.

Ст. Бечеј. Већ од неког времена бавило се овде српско нар. позориште, које је из Суботице, како је „Застава“ јавила отишло са суфицитом а одавде са дефицитом од **604 ф. 04 н.** Молим читаоце да се не грозе, има овоме доста узрока.

У недељу 21. јуна завршило је друштво свој рад и отишло у Т. Бечеј (Банат). Држим, да ће тамо много сјајнији успех бити, јер су браћа Банаћани одушевљенији, што се српско зове. Него одавде наши. На жалост овде код нас много боље пролазе мађарска, швапска па и чивутска којекаква друштва, него српска. А то је валда с тога, што они немају див! — див! редитеља, као што је наш г. Добриновић! Да се мало подуже задржимо око тога нашег див-јунака! а не као глумца на позорници. Част му као глумцу и док је на позорници, то му се не може баш тако лако — опорећи. Алн он мисли да је баш на тако високом ступњу и да се може бројати међу првацима. Не, не, варајте се драги пријатељу ако ви тако мислите!! (уживајте само). — А да ви тако мислите, ми смо уверени из тога, што сте постали код нашег мезимчета, једна размажена и распуштена — — Који, кад му се прст пружи, а он би хтео и сву руку. Јели, то се мора трпети? И докле ће то тако бити с његовим безобразлуком?

Читали смо и пре, о његовим шкандалима, које је правио по Митровици, Сомбору, Вршцу, Ми нисмо могли веровати, да један изображен човек може тако што учинити! Случајно сам се састао са једним пријатељем из Сомбора, који ми је испричао. При завршетку рада позоришног, кад је био почасни банкет целом друштву приређен, да је и тамо напао при растанку два одлична грађанина, и да „он“ и његов велико-уображени глумац г. Ма . . . . . нападоше и направише кравал; те срећом, они се нехтедоше обзирати на њихове безобразлуке, који би могли проузроковати велике последице, морадоше устати од стола и отићи. Кажите да није г. Добриновићу?

Тако и овде у башти код г. Рота, ождеран до ђе да ни главе не зна да има, пред толиким страним светом нападе на млађе чланице те их којекаквим речима погрдним наружи, не уштеди — њежност женскиња, па да су чак — и они, који за истим столом сећаху — неуштеђени били, морадоше се уклонити и шкандал избећи, кад му ни то не би доста, а он онда поче дремати и своје чакшире, пфуј!! да смо се сви морали гнушати његовом безобразлуку. За тим поче нападати и једног овдашњег грађана називајући га чивутом и подметавши му песницу под нос. Питамо ми сад како ће мислити стран свет о нашем једном мезимчету које је окужено већ фамилијском дрскошћу? Да ли му се можемо надати бољем успеху и бољем напретку, ако то тако устраје? Ето ко нам руши углед нашег позоришта. Те и онај страни, који би дошао у позориште и које посећује, њега вређамо и подмеће му се песница под нос, можемо се надати бољем успеху!?

Ако су женске млађе онаке као што чусмо из његових уста. Ми питамо, има ли ту надлежног? И ко води надзор над друштвом? За што то не доведе у ред? Него и он, мислим, да само регурира око друштва а да још заповеда стари ђидо!

Сад на друго. Публика је у Ст. Бечеју са репертоаром јако незадовољна била. Дакле и то је доста допринело оноликом дефициту, јер pro forma управа већу је пажњу обратила, да се његови љубимци истичу — продуцирају, а са друге опет стране, да се извеснима представи („Он“) у доста лојалној форми, па ма ствар материално и морално патила! — Тако је ето дошло, да се и по други пут давала „Риђокоса“ и то пред доста празном кућом. Па онда: „Робијашева ћерка“ млада жена — удовица од 24 год. (тако се изрично каже у комаду) и у тој улози видесмо опет „нашу уважену, високо-образовану и омиљену прву срп. драм. веш-так-ињу“ п. пр. С. В. А. на каси, осим „сјајне“ претплате паде словом: два фор!!! Зар то није шкандал над шкандалима? „Примадона“ представља насловну улогу, а на каси пада само 2 фор.! Да богме, да је наша „мудра“ управа била тврдо тога уверења, да ће „Примадона“, или боље рећи: њена позната „вештина“ привући и напунити кућу, поред свег тога, што је тај комад већ толико пута у Ст. Бечеју даван.

Ево да Вам јавим и нешто добро за ово кратко време (3 нед) од како је срп. пар. позориште код нас, иде брате певање сасвим друкчије но до сада. Последње недеље појала је дружина у цркви ст.-бечејској, и без сваког претеривања велим Вам, да још никад дотле није тако лепо и складно божија служба отпојана, као овог пута. Е али ти је брат-Доубек пуне две недеље имао посла апарочито са млађим члановима, док их је у певању обучио. А такође опажа се битна разлика у комадима са певањем, између садањег и пређашњег певања, где сада стручна рука диригира. И ми се надамо, да ће под том вештом и стручњачком руком нашег вредног хоровође Доубека (још за неко време) моћи достојно репрезентовати са певањем као дружина срп. нар. позоришта; а не као до сада, да је црвенити морала.

Вести из места и са стране.

Протест против т. з. „јединственог статута“. На Петров-дан добисмо из Вуковара овај телеграм: „Збор многобројно посећен из целог протопопијата. Свет је нагрнуо те је једногласно протестовано против т. з. „јединственог статута“. Протест поверен је посланику др. Богољубу Милетићу да га поднесе у своје време сабору. Одбор.“ Богу хвала да се опет мичемо, изгледало је са свим да смо задремали. Евала дичној Србадији протопрезвитерата Вуковарског! А шта ради н. пр. Сомбор и околина, општине око Вршца и т. д. Нема ли тамо никога да ствар покрене? У идућем броју донећемо потанко све општине које су биле заступљене на том збору.

Краљ Александар на путу. Јављају нам из Будим-Пеште, да је тамо прошао краљ Александар прошле суботе, путујући за купатило Емс. Краљ је допутовао Оријент-Експресом, у пратњи министра грађевина Пере Велимировића, гувернера свога пуковника Мишковића, аћутаната Ћирића и Павловића, лекара др. Ђоке Јовановића, железничког директора Стојановића и 4 лакаја. На жел. станици пештанској дочекали су га преставници угарских власти и леп број публике и Срба. Чим је воз стао, ушли су у краљев купе генерални консул српски К Н. Христић и аташе генерал-консулата Иван Иванић, те су Њег. Вел. поздравили са добродошлицом. Праћен консулом и аташеом и својом свитом, краљ је изашао на перон где га је поздравила остала публика. На станици се бавио свега четврт сата, после се воз кренуо са високим путником Краљ изгледа врло добро, био је расположен и на себи је имао укусно путничко одело отворене боје. У Беч је стигао у суботу по подне и ручао у српском посланству, а у Емс је приспео у недељу ујутру.

Краљевско хрватско-славонско народно казалиште у Вуковару. Пишу нам из Вуковара: „Јуче је давана последња представа нар. зем. казалишта под управом г. Анд. Фијана, за ово кратко време бављења исте дружине, одиграно је 10 комада и то све сами франц. преводи, осим једног једитог народног. Посјета је била прилична како од стране Хрвата тако и од Срба а било би и више посјете да су други нар. комади приказивани. Чудимо се сл. одбору да је овакове комаде изабрао, који ни најмање нашу публику не загревају, па кад још к' тому приметимо да су у истом одбору сами челик Хрвати баш онда нам је још више чудновато; но покрај свега овога друштво је са повољним успјехом напустило Вуковар. Што се тиче сами глумаца признати се мора да, изузимајући неколико чланова, беху врсне снаге заступљене, тако да незнамо кога би члана боље похвалити могли, једном речју види се код сваког појединог особита глумачка вештина, нарочито морам истакнути г. Анд. Фијана те му признати да је заиста достигао врхунац славе умјетничке. Но овом приликом не можемо пропустити а да не опишемо непристојно понашање некоје браће Хрвата. При претпоследњој представи поклонили су Срби Вуковарски члану г. М. Стојковићу један леп венац са српском тробојницом, и један прстен. Ово је нашу браћу Хрвате изненадило те се нађоше очепљени, тако да

је неки дотепанац жутокљуни по имену Пиента коровођа хрв. пев. др. чак овај поступак и „безобразним“ назвао, но за ово ће Срби задовољштине да потраже од истог господина, кога Хрвати крсте професором, ма да исти нема ни права на ово, а било је и других речи, но најзанимљивије беше да је патер Солан из. овд. клостера добијо вртоглавицу кад је видијо српску тробојницу, те су му морали ладне облоге на главу метати. Ми никако овај некоректан поступак браће Хрвата не можемо одобрити, јер ми нисмо са тиме никакове демонстрације изазивати хтели, као што то поједини мисле, шта више кад се купило за венац умјетнику г. Фијану, Срби се одазваше врло лепо и приложише знатну своту новаца. Оволико знања ради. — Уједно Вам јављам да је новоименовани поджупан г. Петар пл. Јурковић стигао у Вуковар.

Снижена поштарина. Од данас ступа у живот наредба министра трговине, према којој се на поштанске напутнице, кад се шаље износ до 10 фор., плаћа поштарина од само 5 нов. дочим се до сада плаћало 5 нов. за износ до 5 фор. а за 5—50 фор. 10 нов. Упозорујемо на то наше штов. претплатнике који плаћају полугодишњу претплату од једаред.

Прешао у православље. Јављају нам из Опава (Банат) да је услед настојања свршеног богослова г. Николе Марковића, прешао у православље Јосиф Солноки син православног Србина Јосића, но био је, кад се родио, крштен у протестантској вери те се тако један чисти Србин опет повратио у крило свог народа и своје цркве. Евала г. богослову Марковићу и свима онима, који су га у том родољубивом послу помагали. Прекрштавање је извршио преч. г. Стеван Вишацки месни парох.

Бечкеречко „Коло“ рита се баш људски — но нама је жао, ми му не можемо помоћи. Кад би оно излазило са доказима за своје смушене тврдње, ми би га за цело почастили одговором; но, овако, где је оно прапорац „Српског Гласа“ и „Новог Времена“, тих либерално-владиних листова, било би испод наше части освртати се на лавеж тога малог и не знатног . . . . Тај полутански лист не заслужује да му ми опширније одговарамо и да се осврћемо на немоћну освету човека, који није постигао што је хтео, јер смо га давна тачно упознали. Једино што ћемо му рећи јесте то: да гл. уредник „Заставе“ није плаћен, јер он данас нема ни половину оног дохотка којег је имао као овлашт. цивилни мерник, нити је он дошао овамо од обести, него на позив странкине управе. А уредник „Кола“? Шта губи он што уређује „Коло“? Па да „Коло“ није смушено?!

Верили се. Г. Живко Теодоровић, овдашњи честити млади трговац, верио се са ћерком уваженог овдашњег трговца Пере Матића, Даницом. Нека је сретно.

Котарским предстојником у Руми постао је Александер Шкорић, а у Вуковару Светозар Косановић.

У ствари убице пок. Васе Кнежевића Алфреда Пајера, изрекао је хрв.-слав. сто седморице коначну осуду, те му је снизио казну од 2 године на само једну годину дана. Кр. судбени сто загребачки ових дана у сличном случају (Пох-Бенић) где је у срџби убио друг друга, осудио је убицу на 15 година тамнице. Овде је убио Хрват Хрвата а онде Хрват Србина. Треба и ово забележити.

Стеван Дескашев, наш врли певач-уметник давао је са врло добрим успехом концерте у Великој Кикинди и у Темишвару, па се упутио у Арад својој кући. Оданде ће у Грац да и тамо приреди концерт. Живео!

Нова вероисповедна општина у В.-Бечкереку Од наших читалаца ће слабо коме бити познато да у В.-Бечкереку има и Романа. Да будемо искрени, морамо признати да до пре неки дан то ни сами нисмо знали. Но ево се показало да у В.-Бечкереку има Романа, и то толико, да су покренули мисао да у В.-Бечкереку оснују романску црквену општину. Ми од нашег поузданика у В. Бечкереку дознасмо, да у В.-Бечкереку доиста има доста Романа, но да се романска омладина, по што је одгајана у српској цркви и српској школи толико посрбила, да је у њојзи романска народна свест скоро са свим заспала, е су се сви Романи бројали у Србе. Но за кратко време то као да не ће више бити тако. Уздински романски прота г. Миклеа се подухватио да пробуди и поново оживи народну свест Романа својег протопопства и околице му, те је стао да обилази све општине и у свакој општини сваку романску кућу. Тако је пре неки дан походио и В.-Бечкерек. Ту — јавља нам наш поузданик. и сам романска порекла но већ скроз посрбљен — нема ни једне породице па ма била она већ са свим посрбљена да је г. прота није походио, ако је само дознао да је романског порекла, и свугде је радио, да Романи оснују самосталну црквену општину. Омладина се тој жељи г. проте јако одупрла, но у старца је г. прота ипак нашао још толико Романства, е сада већ фактично раде на том да се оделе од српске православне па да оснују романску општину

Нова штампарија. Казали смо једном, да у Њујорку (Америци) излази „Napredak“ политички лист, пун лепа и разноврсна садржаја, којему је главна циљ да између Срба и Хрвата, у Америци настањених сеје љубав и слогу, а искорењује мржњу, коју су на жалост, код куће наследили. Свакако племенита циљ — али како тамо нема српске штампарије морало се за неко време обуставити издавање новога листа, док нису браћа заједнички отворили своју штампарију — и тако и у далекој Америци имадемо једну нашу штампарију. Сретно!

Новије вести.

(Стигле брзојавно 29. овог месеца.)

Будимпешта Посланици почели су расправу зак предлога о валути. Известилац Хегедиш говори опширно о ствари и препоручује да се предлози приме.

Беч. Посланичка кућа отпочела је расправу зак. предлога о валути. Ајм говори против истих.

Катанија. Усљед провале лаве у вулкану Етни осећају се непрестани земљотреси. Отворише се пет кратера. У Саферани порушило се 12 кућа и један део цркве. Провала непрестано траје.

Момбрисон. Равашол је погубљен у 5 сахати ујутру, вичући гадне речи. Пред самим погубљењем хтео је говорити, но чуо се само глас: Живила република.

Лондон. До ноћас изабрано је: 186 конзервативаца, 31 униониста, 161 Гледстоновац, 4 Парнелите и 24 антипарнелите. Конзервативци добише 13, униониште 7, а Гледстоновци 48 посланичких места.

Кисинген. Преко 600 господе и госпођа из Виртенберга поклонише се јуче у 2 сахата кнезу Бизмарку. Кнез је одговорио, да га веселе искази љубави и привржености његових земљака, јер му то доказује, да већина народа не одобрава нападе на његову личност. Он нарочито захваљује госпођама што су дошле, јер то доказује, да је идеја јединства за цело свуда продрла. Одржање мира прва је дужност, а то одржање могуће је и према истоку (Русији), ако дипломација паметно поступа.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

(Стигли 30. јуна у 4 сахата после подне.)

Будимпешта. Хелфи изјављује у име крајње левице да прима предлоге о валути. Говорник вели да је то карактеристично, што је из Аустрије примио многобројна писма у којима га моле нека поради да се предлози не приме, јер ће бити поводом великим опасностима, дочим му из отачбине стижу писма у којима се изражује радост због уређења валуте.

Париз. . . . . . (име нечитко) биће именован министром мрнарице. Ово именовање чини врло добар утисак у политичким круговима.

Лондон. До сада је изабрано: 195 конзервативаца, 31 униониста, 168 Гледстоноваца, 5 парнелита и 30 антипарнелита.

Уредништву нашег листа стигле су на приказ ове књиге:

„**Rapport Général** de l' activité du Comité central de la Ligue pour l' unité d' instruction des Roumains lû a l' Assemblée général de la section centrale du 24. Novembre v. st. 1892. par Jean Lupulescu.“ Ми ћемо се осврнути на ово врло интересантно извешће чим добијемо времена.

Извештај управног одбора о радњи Велико-бечкеречке добротворне задруге Српкиња за год. 1891. У том извештају садржан је и записник редовне главне IX. скупштине држане 12. (24.) маја 1892. год. и правила српског забавишта за децу.

ПРИПОСЛАНО.*)

Штовани г. уредниче! Имајте доброту ово неколико реди уврстити у ваш цењени лист „Заставу.“

Новоускренути лист у Сомбору „Српски Гласник“ у броју 4-ом донесе допис из места овог са потписом „Херувим“, где се нас обадвојица у гадној боји износимо и свету претстављамо. Ми смо одма у току те исте недеље, кад је речени допис изишао, послали одговоре истом листу „Српском Гласнику“, у којима смо сваку тачку тог дописа као посве лажну и измишљену жигосали. Но исте наше одговоре уредник назначеног листа на јавност до сад не изнесе, ма да смо ево скоро четир недеље, држимо, с правом то ишчекивали. С тога се ево нађосмо побуђени ово у цењеном листу „Застави“ јавно очитовати и уредника новог листа „Српског Гласника“ најозбиљније опоменути, да се у будуће чува од којекаквих пустолова, који износе суште лажи и клевете против другог, а кад им ипак допис прими, нека остане веран јавно изјављеном програму свог листа, наиме: да ће примити и „pro u contra“, јер ето 4-ти број је одма доказ, да је уреднику „Српског Гласника“ девета брига достојанство и озбиљност јавно изреченог програма очувати и доказати.

У Ст. Стапару 26. јуна 1892.

С одличним поштовањем

Стеван Јосић, кнез. **Стеван Момировић**, свештеник.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво „Заставе“ ни у ком погледу.

Дописница уредништва.

Дописнику — Фелдварац. Питате нас зашто није ушао ваш допис од 30. маја. Ето зашто: Редакциони одбор је закључио да се ваш допис не може уврстити, јер врви од погрда, јер је са свим локалне нарави и јер је написан тако да није за штампу. Жао нам је, али, како видите, не можемо вашој жељи задовољити. У осталом примите наш поздрав!

✝

У име ожалошћене породице, јављам свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам се наш добри отац, односно деда

МАКСИМ МИЛОВАНОВИЋ

јереј, парох ст.-врбашки,

после осмодневног мучног боловања у 80-ој живота а 56-ој години свог службовања 25. јуна у јутру — у вечност преселио.

Уједно овим путем изричемо нашу највећу благодарност преч. г. г. свештеницима: Лази Каћанском пароху сентомашком, Михаилу Стефановићу пароху ст.-керском, Ђури Страјићу пароху сентомашком, Тодору Поповићу администратору парохије силбашке, Милану Боберићу пароху кулском, Милану Стоји пароху ст-шовском, даље врлој браћи учитељима: Анастасу Димићу силбашком, Стевану Поповићу кулском, Витомиру Рунићу сентомашком, Милану Настићу сентомашком, Аркадији Павловићу ст.-керском, Јовану Петровићу ст.-шовском, Милану Стефановићу ст.-врбашком и Гаври Грбићу ст.-врбашком — што не пожалише труда, те дођоше да нашем милом и драгом покојнику одаду последњу пошту и да га до вечне му куће испрате.

Особито благодаримо пак преч. г. Лази Каћанском пароху сентомашком, који се искреним и пријатељским речима опростио са милим нам покојником; даље преч. г.г. Милану Боберићу пароху кулском и Милану Стоји пароху ст.-шовском; милој браћи учитељима: Витомиру Рунићу и Анастасу Димићу, што својим преумилним појањем онако увеличаше ону тужну свечаност.

Особито благодаримо даље врлим Србима честите општине ст.-врбашке, што венцем окитише вечну кућу нашег доброг оца и што на изменце однеше свог многогодишњег пароха до вечне му куће.

Нека овим путем приме нашу највећу благодарност и претставници луторанске и калвинске немачке црквене општине ст.-врбашке, као и претставници ново-врбашке немачке црквене општине са својим паросима и учитељима; даље претставници ст.-врбашке рушњачке црквене општине са својим парохом и учитељем; честити претставници политичне општине једне и друге са својим поглавицама и честити управитељ гимназијски г. Ковалски, који дођоше да милог нам покојника ожале и испрате.

Најзад за дужност своју сматрамо, да особито благодаримо г. г. Јовану Михајловићу, Симеону Којићу, Лазару Секицком претседнику срп. прав. црквене општине ст.-врбашке и куму нашем Милану Стефановићу учитељу, који се с нами заједно својски потрудише, да ова тужна свечаност што лепше испадне.

Свима осталима, који дођоше да нашег доброг оца с нами заједно ожале и испрате, највећу нашу благодарност изричући, желимо им, да им Бог да здравља и дуга живота а нашем милом и драгом покојнику: вечну успомену међу свима.

У Врбасу 27. јуна 1892.

У име ожалошћене породице:

К. Миловановић, српски народни учитељ.

СВЕДОЧБА.

Од стране српске православне црквене општине у Вел. Радинцима, овим се сведочи, да су господа **Танасије Јовановић и син** казанџије из Новог Сада, године 1891. на нашој св. цркви следеће послове обавили:

1. Изменули сву трулу грађу на црквеној торњу;
2. Покрили торањ новим бакром;
3. Украсили га позлатом према погодби, и
4. Направили нову бакарну јабуку и позлатили је правим жеженим златом.

Све ове радње извели су они ценом од 1728 ф. а. вр. на коју је црквена општина радо пристала, ма да је имала и јефтинијих нудиоца.

Пошто су дакле све напред набројане радње тако тачно, солидно и вештачки извели, да су поверење васколике овомесне црквене општине задобили, тим пре што су послови не само тачно већ и солидно изведени, тако да се ево за годину дана већ поред толиких силних ветрова и јаких киша, што смо их имали, ни најмањег трага од какве погрешке опазити није могло, те их с тога свуда и на сваком месту као врло ваљане, поштене и солидне занатлије и подузимаче за горе споменуте послове, најтоплије препоручујемо.

Српска православна црквена општина у Вел. Радинцима 16. јуна 1892.

Ј. Коларовић, привр. перовођа. **Сима Павловић**, председник.

Ради обавештаја.

Пошто су нас неки наши конкуренти, подузетници и учесници при погодби горњег посла кудили — а који су исти посао и јефтиније хтели обавити — то учтиво молимо поштовану публику да изволи по горњој сведочби о нашем раду судити.

Нови Сад, 26. јуна 1892.

Танасија Јовановић и син.

ОГЛАСИ.

333 СТЕЧАЈ. 2–3

Ради сталног попуњења једног упражњеног учитељског места у општини Турији, овим се отвара стечај.

Плата је учитељска 600 фор. годишње, урачунавајући у исту и наплату за пофторну школу и учитељски огрев, уз то 60 фор. школског паушала и уживање слободног стана са баштом, која се покрај истога налази.

Изабрани дужан ће бити у додељеним му разредима, децу у свима школском уредбом прописаним предметима обучавати, пофторну школу држати и у цркви при сваком богослужењу за певницом са осталим учитељима на изменце појати, због чега се захтева да је дотични врло добар певац.

Који би од молитеља ово место добити желео, има се по закључку школског одбора овој општини лично претставити и у цркви појати.

Рок стечају траје до 31. јула 1892. год.

Добро снабдевене и црквеној општини упућене молбенице имају се до поменутог рока потписаном школском одбору поднети.

Из седнице школског одбора у Турији 4. јуна 1892. год. држане.

Авакум Травић, перовођа. **Кузман Медурић**, председник школ. одбора.

---

331 **ОГЛАС.** 2–2

Уз исте увете који су садржани у овдашњем огласу број 400 I. и 400/II. од 16. маја т. г. одржаће се дана 8. (20.) јула о. г. у 11½ сати пре подне у ц. и кр. магазину, за војену обскрбу (Militär-Verpflegs-Magazin) у Петроварадину, јавна лицитација путем писмених понуда (оферата) у сврху осигурања набаве и довоза сена, сламе за кревете и коње, онда дрва за гориво, за потребе ц и к. војске, смештене у Земуну, Руми, Инђији и Митровици као и за пролазну постају обскрбног среза Петроварадинског, и за у потоњој вароши смештено кр. угарско домобранство и то за време од 19. августа (1. септ.) 1892. до 19. (31.) августа 1893.

У Петроварадину, 25. јуна (7. јула) 1892.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

ЈЕФТЕ ОСТОИЋА

У РУМИ

потребује једног старијег спомоћника, који осим српски, немачки и мађарски говори. Ступити може одма. 334 2–3

СТАН

за издавање.

У кући г. Стевана Јефтића, на житној пијаци, издаје се од 1. новембра цео горњи спрат. 324 2–3

Мануфактурна и мешовита трговина

ЈОВАНА МАРИЋА

У ШИДУ

потребује два млађа спомоћника и једног шегрта, за мануфактуру. Који се лично преставе имају првенство. Исто тако требам и једног шегрта за шпецерај. 335 2–2

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

Ј. ШАНДРОВИЋА

У НОВОМ САДУ

потребује једног млађег спомоћника, који је скоро изучио и једног шегрта Исти морају потпуно мађарски говорити. — Ступити могу одмах. 326 3–3

ИЗДАВАЊЕ СЕ

ПОД АРЕНДУ

У ВЛАСТЕЛИНСТВУ

КНЕЗА ОДЕСКАЛХИЈА

У ИЛОКУ.

Од 1. новембра 1892. властелински риболов у Илоку и Сусеку.

Од 1. јануара 1893. властелинске гостионе у Сусеку, Ердевику, Бингули, Кукујевци, Бачинци, Гргуревци и Иригу.

Од 1. јануара 1893. властелинско право побирања вашара у Илоку, Ердевику и Бабској.

Од 1. јануара 1893. вађење камена у Сотину.

Гостионе у Сусеку, Бингули, Бачинци и Иригу, могу се евентуално и купити.

Понуде ваља упутити на властелинство кнеза Одескалхија у Илок.

Расправа о понудама (офертима) за риболове, биће 15. јула по нов. пре подне у Илоку. 327 3–3

За уређивање одговара **Ђорђе Бакаловић.**

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду